

Łukasiewicz

ITECH

Instytut Innowacji
i Technologii

Rekomendacje i wnioski wypracowane w ramach raportu z badania potrzeb wsparcia MŚP w obszarze ESG, ze szczególnym uwzględnieniem trzech branż: budowlanej, recyklingowej i chemiczno-kosmetycznej.

Warszawa, wrzesień 2025 r.

Projekt "Nauka o zrównoważonym rozwoju dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw" jest dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki, w ramach Programu „Społeczna odpowiedzialność nauki II”.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki

1. WSTĘP

Transformacja ESG w sektorze MŚP stanowi jedno z kluczowych wyzwań i jednocześnie szans rozwojowych dla polskiej gospodarki. Aby była skuteczna i trwała, musi być realizowana w sposób systemowy, z uwzględnieniem różnorodności i specyfiki poszczególnych branż oraz skali działania przedsiębiorstw. Oznacza to konieczność integracji czterech kluczowych filarów wsparcia: dostępnego finansowania inwestycji prośrodowiskowych i społecznych, profesjonalnego doradztwa strategicznego i operacyjnego, dedykowanych branżowo programów edukacyjnych oraz budowania partnerstw między sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami z otoczenia biznesu.

W odpowiedzi na powyższe wyzwania, w ramach zadania nr. 5 w projekcie pt. Nauka o zrównoważonym rozwoju dla małych i średnich przedsiębiorstw”, opracowany został raport końcowy z badań zawierający wnioski i rekomendacje dla organizacji w kontekście wsparcia w procesie zrównoważonej transformacji.

1. ZIDENTYFIKOWANE W RAPORCIE LUKI SYSTEMOWE:

1.1. WSPÓLNE DLA WSZYSTKICH BRANŻ

Niska wiedza i świadome rozumienie ESG:

- Nieświadomość regulacji ESG/CSRD, brak regularnego mierzenia śladu węglowego;
- Brak dedykowanych szkoleń i dedykowanej edukacji branżowej w ramach systemu wsparcia publicznego.

Ograniczone zasoby finansowe i bariery kosztowe:

- Wysokie koszty wdrożeń standardów (ISO 14001, LCA - metody analizy wpływu produktu lub usługi na środowisko w całym cyklu jego życia, od pozyskania surowców, przez produkcję i użytkowanie, aż po utylizację), trudności w precyzyjnym pomiarze kosztów ekologicznych i działań prośrodowiskowych;
- Niewielki budżet jakim sektor MŚP, niezależnie od branży, dysponuje na wdrażanie ESG oraz brak szerokiego dostępu do mikrograntów na poziomie rządowym oraz preferencyjnych instrumentów finansowych ze strony sektora bankowego.

Brak infrastruktury i technologii:

- Brak dostępnych na rynku technologii dostosowanych do skali sektora MŚP – zarówno w budownictwie, recyklingu, jak i produkcji chemiczno-kosmetycznej;
- Ograniczony dostęp do wsparcia naukowo-technologicznego pomimo istnienia instytutów, brakuje stałych mechanizmów systematycznego transferu technologii i współpracy w obszarze badań o rozwoju (B+R).

Niedostateczne wsparcie w łańcuchach dostaw:

- Brak jasnych wymagań i kryteriów ESG w zamówieniach publicznych względem sektora MŚP i brak jasnych mechanizmów weryfikacji ich jako dostawców dla dużych kontrahentów.

Niedostosowane regulacje i nadmierna biurokracja:

- System wsparcia ESG (subwencje, programy sektorowe) nie uwzględnia różnic branżowych, jest trudny do zastosowania w małych firmach – brak podejścia „SME-friendly”. Brak rozróżnienia branżowego i działań dedykowanych stricte do konkretnego sektora;
- Złożony system certyfikacji (np. EMAS - Europejski System Ekozarządzania i Audytu lub ISO 26000 - międzynarodowy standard, który zawiera wytyczne dotyczące społecznej odpowiedzialności), który jest zbyt kosztowny i czasochłonny dla MŚP. Podmioty z sektora MŚP zajęte są prowadzeniem bieżącej działalności biznesowej, a luki kadrowe i ograniczanie kosztów powoduje, że nie są w stanie podjąć działań organizacyjnych i finansowych celem pozyskania stosownych certyfikatów.

1.2. BRANŻA BUDOWLANA

Brak programów wspierających recykling i gospodarkę cyrkularną:

- Infrastruktura recyklingu odpadów budowlanych jest niewystarczająca. Firmy napotykają trudności w segregacji i przekazywaniu odpadów do legalnych recyklatorów, przez co część trafia na tzw. „szary rynek”.

Brak wsparcia w implementacji planów gospodarki odpadowej i zarządzania śladem środowiskowym:

- MŚP jest zmuszone do inwestycji za własne środki. Ponadto brakuje programów wspierających dopasowanych do skali działalności.

1.3. BRANŻA RECYKLINGOWA

Brak kapitału i technologii na potrzeby zaawansowanego recyklingu:

- Wysoki koszt inwestycji w nowoczesne linie technologiczne (odzysk materiałów, identyfikacja składu odpadów niejednorodnych, sortownie).

Brak transferu wiedzy i networkingu w obszarze B+R:

- Pomimo istnienia klastra i warsztatów dla segmentu recyklingowego, brakuje stałych programów współpracy z uczelniami oraz instytutami i systemowego budowania partnerstw w tym zakresie.

Szara strefa konkurencją dla legalnego recyklingu:

- Około 30% odpadów utylizowanych jest poza systemem, co oznacza słabą egzekucję istniejących regulacji, a to uderza w legalnych operatorów recyklingu.

1.4. BRANŻA CHEMICZNO-KOSMETYCZNA

Brak wsparcia w zaawansowanym raportowaniu i LCA:

- Firmy z sektora MŚP nie potrafią przeprowadzać analiz cyklu życia produktów ani oceniać wpływu wykorzystywanych surowców na środowisko.

Brak specjalistycznych grantów i dotacji:

- Wsparcie kierowane głównie do dużych firm i działów B+R. Małe firmy nie mają dedykowanych instrumentów, które pozwoliłyby im na rozwój opakowań biodegradowalnych i alternatywnych surowców w produkcji chemiczno-kosmetycznej.

Ograniczona świadomość greenwashingu:

- Firmy z sektora MŚP często nie posiadają budżetu na audyty marketingowe w kontekście nierzetelnej komunikacji, więc istnieje duże ryzyko nieświadomego greenwashingu.

2. ZIDENTYFIKOWANE W RAPORCIE REKOMENDACJE SYSTEMOWE:

Problem systemowy	Propozycja rozwiązania
Niedostateczna edukacja	1. Stworzenie dedykowanych programów szkoleniowych (LCA, ślad węglowy, emisje CO₂, wdrażanie i raportowanie ESG) – dedykowane warsztaty przez realizowane przez takie organizacje jak PARP, Sieć Badawcza Łukasiewicz, KIG – Krajowa Izba Gospodarcza 2. Stworzenie Krajowego Centrum Doradztwa ESG dla sektora MŚP w ramach Ministerstwa Rozwoju i Technologii (odpowiedzialnego za sektor MŚP) – instytucji akredytującej i uwiarygadniającej doradców, oferującej bezpłatne lub subsydiowane usługi doradcze, edukacyjne i szkoleniowe 3. Regionalne punkty konsultacyjne (np. w ramach istniejących struktur, jak Agencja Rozwoju Przemysłu, PARP, czy Lokalne Grupy Działania - LGD), zapewniające wsparcie branżowe 4. Szkolenia sektorowe z ESG – tworzenie programów branżowych (np. dla inżynierów, dla chemików-projektantów, dla recyklerów) 5. Programy mentoringowe – współpraca większych firm z sektorem MŚP (np. w ramach klastrów) w zakresie dobrych praktyk ESG
Środki finansowe	1. Mikrogranty (5-20 tys. PLN) + preferencyjne pożyczki na działania ESG oraz konkursy dedykowane sektorowi MŚP

	2. Subwencje centralne na wdrożenie systemów raportowania ESG, w tym na zakup narzędzi IT i zatrudnienie ekspertów
Brak technologii i transferu	Fundusze na B+R oraz dotacje inwestycyjne na kooperację firm z sektora MŚP z instytutami badawczymi
Nieskuteczna regulacja i egzekucja	Wzmocnienie kontroli punktów krytycznych (odpady, recykling, opakowania), digitalizacja i uproszczenie procedur dla MŚP
Brak zaangażowania łańcucha dostaw	Wprowadzenie czytelnych wymogów ESG w zamówieniach publicznych i preferencyjna ścieżka dla MŚP w przetargach publicznych
Nieuświadomiony greenwashing	Zestaw narzędzi do prostych audytów marketingowych z certyfikacją
Słabe wsparcie instytucjonalne	Sieć wsparcia sektorowego (klastry branżowe + PARP + Łukasiewicz + NGO) z jasno przypisanymi rolami i finansowaniem działań długofalowych na poziomie centralnym
Sztywny system podatkowy	Ulgi podatkowe połączone z inwestycjami w działania ESG, np. przy modernizacji budynków (branża budowlana), wdrażaniu GOZ (branża recyklingowa), czy poprawie śladu węglowego w łańcuchach dostaw (branża chemiczno-kosmetyczna)
Niedookreślone kompetencje zawodowe w obszarze ESG	1. Wprowadzenie standardu kompetencji ESG dla sektora MŚP wzorowanego np. na Europejskiej Ramie Kompetencji Zielonych (GreenComp) 2. Stałe moduły ESG w szkoleniach branżowych i zawodowych np. w szkołach technicznych, na uczelniach, w izbach gospodarczych 3. Rozwój kwalifikacji rynkowych w ramach Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK) –

	nowe kwalifikacje np. „Specjalista ds. zrównoważonego rozwoju w MŚP” 4. Wspieranie rozwoju „zielonych liderów” w firmach – programy dla właścicieli i kadry menedżerskiej
Współpraca i partnerstwo na poziomie systemowym	1. Systemowa współpraca MŚP z uczelniami i instytutami badawczymi oraz wspólne projekty badawczo-wdrożeniowe (B+R+ESG) 2. Partnerstwa publiczno-prywatne w zakresie edukacji ESG – np. wspólne kursy online, kampanie informacyjne 3. Rozwój platform współpracy sektorowej, np. w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, Circular Economy Stakeholder Platform 4. Sieciowanie z samorządami lokalnymi – działania w zakresie zielonych zamówień publicznych, programów edukacyjnych, partnerstw lokalnych

Źródło: Opracowanie własne

System wsparcia ESG dla MŚP w Polsce posiada poważne luki – w edukacji, finansowaniu, technologii i regulacji. Branże budowlana, recyklingowa i chemiczno-kosmetyczna wymagają zatem:

- Silnego wsparcia szkoleniowego;
- Mikrofinansowania dostosowanego do realiów (potrzeb i możliwości) MŚP;
- Dostępu do B+R i technologii ESG;
- Lepszej regulacji łańcuchów dostaw i infrastruktury recyklingowej.

3. SIEDMIOSTOPNIOWY PLAN WSPARCIA MŚP W OBSZARZE ESG JAKO STRATEGICZNY ZESTAW REKOMENDOWANYCH DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH WSPIERAJĄCYCH ZIELONĄ TRANSFORMACJĘ SEKTORA W POLSCE.

Proponowany model progresywnego wsparcia ESG, odpowiadający różnym poziomom gotowości firm:

Etap	Nazwa etapu	Cel	Forma wsparcia dla MŚP
1	Podstawowa diagnoza ESG	Wstępna ocena gotowości na wdrażanie ESG w firmie	Bezpłatne narzędzie samooceny online dla sektora MŚP
2	Edukacja i kompetencje	Podniesienie wiedzy i świadomości na temat ESG i jego znaczenia	Szkolenia, e-learning, webinaria branżowe
3	Audyt i strategia	Zdefiniowanie obszarów ryzyk i szans ESG	Dotowany audyt ESG wsparty przez doradztwo
4	Pomiar i narzędzia	Mierzenie śladu węglowego, LCA, wybrane wskaźniki GRI	Udostępnienie MŚP narzędzi cyfrowych oraz warsztaty praktyczne „Jak mierzyć ESG”
5	Wdrożenie działań ESG	Realizacja konkretnych działań na rzecz zrównoważonej transformacji	Mikrogranty ESG (do 50 000 zł), wsparcie wdrożeniowe ze strony instytucji dedykowanych MŚP
6	Raportowanie ESG	Pomoc w sprawozdawczości ESG (obowiązkowej i dobrowolnej)	Szablony niezbędne do przygotowania raportów, wsparcie w zakresie zgodności z ESRS, automatyzacja procesu raportowego
7	Certyfikacja i promocja	Potwierdzenie i promocja działań	Program „Zielone MŚP” z oznaczeniem/certyfikatem oraz promocja w branżowych katalogach dostawców ESG

Źródło: Opracowanie własne

Sektorowa współpraca pilotażowa w ramach klastrów:

Branża	Potencjalny partner wiodący	Zakres działania
Budowlana	1. Polska Izba Budownictwa (członek KIG) 2. Łukasiewicz – ITECH	1. Zielone zamówienia publiczne 2. Zarządzanie odpadami 3. Cyfryzacja dokumentacji środowiskowej
Recyklingowa	1. Instytut Ochrony Środowiska 2. KIG (Krajowa Izba Gospodarcza)	1. Nowe technologie w zakresie odzysku 2. Środowiskowa ocena cyklu życia (LCA) 3. Zgodność z SUP 4. Obszar compliance i sprawozdawczość
Chemiczno-kosmetyczna	1. Polski Związek Przemysłu Kosmetycznego 2. Łukasiewicz – Instytut Chemii Przemysłowej	1. Opakowania cyrkularne 2. Cyfrowy Paszport Produktu 3. Baza zielonych surowców

Formy wsparcia:

- Dedykowane granty inwestycyjne (do 500 tys. zł);
- Finansowanie eksperckie (voucherowe);
- Platforma współpracy MŚP z instytucjami B+R;
- Wsparcie w zewnętrznej weryfikacji ESG (rating, benchmarking).

Uproszczenie systemów raportowania ESG dla MŚP

Obecny system raportowania (ESRS/CSRD) jest zbyt skomplikowany i kosztowny dla MŚP.

Rekomendowane rozwiązania:

- Wdrożenie prostych, zrozumiałych szablonów raportowania ESG dla sektora MŚP;
- Integracja obszaru ESG z już funkcjonującymi systemami księgowości i kontroli jakości w firmach;
- Uproszczony standard LCA (środowiskowa ocena cyklu życia) dla małych producentów;
- **Kluczowa rekomendacja to szeroka promocja i intensywne wdrażanie Dobrowolnego Standardu Raportowania Zrównoważonego Rozwoju dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw nienotowanych na giełdzie (VSME).**

Źródło: Opracowanie własne

4. REKOMENDACJE WYPRACOWANE W RAMACH PANELU EKSPERCKIEGO

Edukacja i zwiększanie świadomości - filar sukcesu transformacji ESG

Paneliści wielokrotnie podkreślali, że mimo natłoku informacji o ESG w mediach społecznościowych i na platformach takich jak LinkedIn, wiedza małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) na temat rzeczywistych wymogów, celów i narzędzi raportowania ESG pozostaje na bardzo niskim poziomie. Wiele firm nie rozumie nawet podstawowych obowiązków, a co dopiero niuansów regulacyjnych i korzyści płynących z transformacji.

- Niezbędne są dedykowane, branżowe programy edukacyjne, które nie będą jedynie powierzchownymi webinarami czy jednokrotnymi szkoleniami, ale długofalowymi cyklami warsztatów praktycznych dostosowanych do sektora (budowlany, chemiczno-kosmetyczny, recyklingowy).
- Programy muszą uwzględniać specyfikę MŚP: ich ograniczone zasoby (finansowe i infrastrukturę), niewielkie kadry i realia funkcjonowania.
- Szczególną uwagę należy zwrócić na szkolenia właścicieli i zarządów firm, którzy muszą zrozumieć nie tylko "co" i "jak", ale przede wszystkim "dlaczego" - czyli jakie biznesowe i strategiczne korzyści płyną z wdrażania ESG. Bez ich zaangażowania wysiłki szkoleniowe na niższych poziomach mogą okazać się nieskuteczne.
- W panelu pojawiła się też krytyka krótkich kursów i certyfikatów „na klik”, które często tworzą fałszywe poczucie kompetencji i nie przygotowują do realnego działania.

Wsparcie systemowe i instytucjonalne - pilna potrzeba koordynacji i dedykowanego doradztwa

Eksperti zgodnie wskazywali na rozproszenie oferty szkoleniowej i doradczej, braki komplementarności oraz niewystarczającą koordynację działań na poziomie instytucji publicznych i badawczych.

- Rekomendowane jest utworzenie specjalnej instytucji, np. Krajowego Centrum Doradztwa ESG dla MŚP, działającego pod patronatem Ministerstwa Rozwoju i Technologii, we współpracy z ośrodkami naukowymi i organizacjami branżowymi. Centrum mogłoby oferować m.in. bezpłatne lub subsydiowane finansowo doradztwo indywidualne, regularne szkolenia branżowe, materiały edukacyjne dostosowane do różnych poziomów zaawansowania oraz pomoc w tworzeniu dokumentów raportowych.
- Regionalne punkty konsultacyjne powinny być osadzone w jednostkach takich jak izby gospodarcze, PARP, klastry czy instytuty badawcze - umożliwiając bliski kontakt i szybkie reagowanie na potrzeby przedsiębiorców.
- Instrumenty wsparcia finansowego (mikrogranty, dotacje, preferencyjne pożyczki) dla MŚP na wdrożenie procedur ESG są absolutnym priorytetem – bez nich wiele firm nie podejmie realnych działań.

Komunikacja i neutralizacja dezorientacji - potrzebna klarowność i język korzyści

Paneliści podkreślali, że istnieje istotny rozdział między tym, co jest komunikowane na zewnątrz (duża dostępność darmowych szkoleń i materiałów) a tym, co faktycznie dociera do firm MŚP.

- Obecne zamieszanie legislacyjne (pakiet Omnibus, „stop the clock”) powoduje dezorientację i czasowy spadek zainteresowania tematem ESG. Należy prowadzić aktywne działania informacyjne, które jasno przekażą, że obowiązki raportowe istnieją i będą miały coraz większe znaczenie, zwłaszcza w łańcuchu dostaw.
- Należy położyć nacisk na „język korzyści”, czyli na konkretne, mierzalne efekty biznesowe wdrożenia ESG, np. dostęp do kredytów (zielone finansowanie), kontraktów przez duże firmy, ograniczenie ryzyk prawnych i reputacyjnych.
- Komunikacja powinna docierać zwłaszcza do właścicieli firm i decydentów, z wykorzystaniem lokalnych izb handlowych, stref ekonomicznych czy klastrów branżowych.
- Istotne jest wykorzystanie nieformalnych kanałów oraz realnych miejsc spotkań właścicieli MŚP, aby przekonać ich do inwestowania w transformację ESG.

Rozwój kompetencji i praktyczne podejście - wsparcie ludzkie i technologiczne

MŚP często mają wysokie kompetencje techniczne, ale brakuje im doświadczenia w interpretacji przepisów i formalnych aspektach raportowania. Zarządzanie procesem transformacji wymaga wiedzy wielowymiarowej.

- Szkolenia muszą kłaść nacisk na wyjaśnienie formalnoprawnych aspektów – rozumienie dyrektyw, obowiązków, interpretację wymagań dotyczących raportu ESG w kontekście branży i wielkości firmy.
- Edukacja powinna objąć kompetencje na poziomie zarządów i rad nadzorczych - brak zrozumienia tych organów blokuje skuteczną implementację w firmach.
- Istotne jest promowanie prostych narzędzi do zbierania i analizy danych (m.in. arkusze Excel) oraz przeciwdziałanie wrażeniu, że raportowanie musi być długim, skomplikowanym procesem.
- Kluczowe jest przekazywanie praktyk, które pokażą krok po kroku metody zbierania danych, monitorowania wskaźników, przygotowania raportów bez nadmiernej biurokracji – wynikających wprost z realiów funkcjonowania danej organizacji.

Partnerstwa i mentoring - współpraca zamiast konkurencji

Paneliści podkreślali, że szeroka współpraca pomiędzy instytucjami badawczymi, szkoleniowymi, organizacjami branżowymi i przedsiębiorstwami otwiera unikalną możliwość komplementarnego wsparcia i budowy ekosystemu transformacji ESG.

- Należy rozwijać system mentoringu, gdzie duże firmy mogą dzielić się wiedzą i doświadczeniem z MŚP, które dopiero zaczynają swoją drogę.
- Należy promować projekty pilotażowe i dobre praktyki jako konkretne wzorce – pozwalające MŚP zobaczyć realne efekty wdrożeń ESG na faktycznych przykładach firm z ich sektora.
- Należy wzmacniać współpracę między uczelniami, instytutami badawczymi i jednostkami centralnymi – powinna być ona koordynowana w celu tworzenia wspólnych programów edukacyjnych, dostosowanych do potrzeb rynku.

Formy i metody wsparcia - dopasowane, dostępne i praktyczne

- Kluczowe są regularne, tematyczne szkolenia i warsztaty praktyczne realizowane lokalnie i online, które oferują możliwość interakcji i rozwiązywania problemów na żywo.
- Należy docierać do firm lokalnie, na obszarze ich działalności – zwłaszcza do tych, które nie mają możliwości uczestnictwa w dużych konferencjach czy webinarach. Warto organizować wydarzenia w małych miastach, w ramach lokalnych instytucji i inicjatyw biznesowych.
- Materiały edukacyjne powinny być przystępne, dostosowane do różnych poziomów zaawansowania oraz dostępne w formatach uproszczonych (np. przewodniki, mapy drogowe, infografiki itd.).